

ШРНОГОРАЦ.

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 22.

На Цетињу, у Суботу 19. Јунија. 1871.

ГОДИНА I.

ШРНОГОРАЦ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. н.; — За СРБИЈУ год. ф. 7; по год. ф. 3. 50. н.; четврт ф. 1. 75. н. — За све друге земље год. ф. 8; по год. ф. 4; четврт год. ф. 2. — За огласе плаћа се за ред 5 новчића. — Донеси, предплата и све наручбине шљу се уредништву на Цетиње преко г. Петра Рамадановића у Котору.

Цетиње 19. Јунија.

Његова Свијетлост кнез Никола I. обдарен је милешћу божјом здравијем мушкијем чедом 17. о. м. рано у јутро. Што му је његово племенито срце желело и што је вас јуначки народ његов у Бога молио, даровао је Бог. Свијетла кнегиња налази се у подпуном здрављу.

Срећа, која никада није оставила дом његов, нека се ухиљадостручи овим новим чланом његова свијетла дома!

Живио кнез Никола, узданица наша! Живио кнегиња, понос наш! Живио новорођени нашљедник његов, радост његова и наша!

ВИДОВ-ДАН.

Бог се драги на Србе разљути!
За њихова смртна сагрешења —
Наши цари закон погазише —
Почеше се крвнички гонити —
Један другом вадит очи живе;
Забацише владу и државу,
За правдо лудост изабраше —
Невјерне им слуге постадоше
И царском се крвљу окупаше;
Великаши, проклете им душе!
На њомате раздобише царство
Српске силе гдно сатријеше;
Великаши, траг им се утرو!
Распре сјеме посијаше грко,
Те с њим племе српско отроваше;
Великаши, гдне кукавице!
Постадоше рода издајнице!

“Горски Вијенац.”

Црна Гора слави Бадњи-дан, дан славна препорођаја свога; Србија светкује Цвијети, дан устанка свога. Но како су сиротиње славе те! Изгледају као част каквога сиромашка на, дан радости његове. Весели се јадан, па и опет у сред весеља свога, сјећа се невоље своје, види сиромаштво своје. Па зар и ове наше посебне

ПОДЛИСТАК.

КАРЛ ФОХТ О ФРАНЦУСКО-ПРУСКОМ РАТУ.

За необичне, готово митолошке побједе над Француском, Берманија има да благодари стратешкој вјештини Молта и дипломатском кавшарауку Бизмарка.

Ми нимало несумњам у величину тихих двају ауторитета нашега доба; но какому драго, Берманија је обвезана за своју славу, а још више за пет-милијардну ипекулацију не само Молта и Бизмарку. Заједно с њима у операцијама Француско-пруског рата учествовао је још један агенат, који је јако упливисао и оставио дубоке трагове свога улива. Тај је агенат — њемачка периодична штампа, која је руководила друштвено мњење у Берманији. У једно исто вријеме с пустошењем које је унијела у Француску земљу војска Молтлина, чивутска њемачка штампа почела је, с тако исто сјајним успјехом, јако утицати на бједне филистарске умове. Остављајући Берлин, Бизмарк је знао врло добро коме ваља повјерити надзор над друштвеним мњењем, па да се отуд не боји никакве опасности. Он се није ни преварио: штампа му је послужила врло добро и вјерно. Она је ускотешала и најтамније нагоне масе и од кротког, питомог звијера начинила је најкрвожеднију животињу, и ако једна половина побједа припада мачу, то друга припада — перу.

славе могу бити другачије, зар могу бити веће и веселије?

Не! на гробу се нико не весели. А ми сједимо на гробу једном, великом и ужасном, на гробу слободе своје, на гробу снаге и величине своје. Данас се веселимо каквоме малом добитку, и од тога дана градим велики празник, а сјутра нам освиће дан, који нам је прогутао сву имаоину нашу освиће нам црни Видов-дан!

Пет стотина година! Пет вијекова ужаснога ропства и муке, пет вијекова нечувена срама и понижења! Јесмо ли Срби, јесмо ли још људи? Имали још капи крви Милошеве у потомцима косовских мученика, који су то све преживјели, и могу још и данас да живе недежући се да свете Косово?

Колико је пјесама исцјевано о Видову-дану, колико је бесједа изговорено на Видовдан! Да су све те ријечи биле пупчана зрна, нашијех непријатељу неби више било на свијету.

Колико се поуздање показивало, колико је одушевљење изазивао Видовдану срцима српским! Да је то одушевљење постојало било, ми би дајно били слободни и уједињени, земље би наше биле чисте од загушљива задаја нечисти турске, као и прије, оне би биле цвијетне и мирисне, богате и изобилне, као и прије!

Али ми немамо постојана одушевљења, ми немамо ништа до голијех, празнијех ријечи. Ш њима тјешимо своју браћу у ропству, њ њима варамо сами себе.

Па докле ћемо овако? Мислимо ли још дуљити овај негодни низ година чемернога живота нашега? Стање, у којем се и данас налази наш народ, не може се више издржати, није за живот! Свијећа живота нашега мора се скоро утулити, ми морамо нову ужити. Али само једна рука може то, — то је десница васцијелог народа нашег, и само на једноме пламену моћи ћемо

је припалити, то је пламен, који ће обузети сву турску кућу.

Ако је јунаштво и слава издржати не чувене муке, још је веће јунаштво и слава избавити се тих мука, постати слободан, постати човјек.

Наш је народ обасут оном првом славом, ова га друга чека тек. Подигнимо се дакле, да нам слети на измучено чело наше.

Озбиљнијем збором хоћемо да на дан погнбије наше учинимо спомен јунацима, који се сахранише на Косову и прелише гроб свој крвљу својом, и да се продрмамо из стања, које није ни сан ни јава.

Опака навика овладава је с нама, да једнако у слави прошлости наше живимо, и да се хранимо заслугама предака нашијех. Исто тако велика је погрешка наша, што нас мали успјеси толико заносе, те не видимо, да смо ми сиротиња све дотле, док небудемо под једнијем народнијем кровом, да смо голотиња све дотле, док нам се душмани наши нашој тековиној хране, и да нијесмо сигурни са нашијем народнијем животом ни до сјутра, док смо овако поцијенани.

Шта нам дакле ваља чинити? Ми смо већ на ово питање више пута одговорили, али хоћемо и данас — на Видов-дан да говоримо о њему свом озбиљношћу правога патриота.

Да будемо силни и моћни и богати и своји и сасвијем слободни и самостални и заједно, ваља да се отресемо самообмане, ваља да отворимо очи и да познамо или признамо погрјешке своје, ваља да пружимо брацку руку једни другима, ваља сви заједнички да устанемо и да клинемо: Србин неће више да робује, Србин хоће да је слободан, устанимо, браћо, слошке сви!

И шта чекамо ми? На згодне прилике? На страну помоћ?

Немојмо то од срамоте признати! Ми морамо сами себи бити највећи пријатељи. Ми

пути капу пред вапијућим насиљем; данас они уводе као врховни принцип крвину чистог рачуна; а сјутра је подвргавају осјећању. Хегл је развио принцип правде, а онга је и уништио својом знаменитом формулом. Шопенхауер се јавио као вјесник слободе коју прати бич. Најзад Штраус, најлибералији од савремених философа, у писму које је писао Ренану преклања се с преданошћу пруског капалара пред реакцијом, коју је унио у Берманију француско-пруски рат. Све што хоћете наћи те у тој не изпрпној њемачкој философији, али само нећете наћи једно, а то је — здрави анализ очитих појава. Политичка тупост и социјални индиферентизам савршено су попили мозак њемачким философима. С тога се ш њима дешавају најзабавније куријозе. Кад их у животу изазове ма што из мрачних ћелија, у којима су се они одијали од свијетлости, онда им се и мрачни јесени дан покаже тако бљештећим, да они немогу ништа да виде. Само је њемачка философија могла показати Штраусу то, што у ствари није, а сакрити то, што види и Њорав баба; со њемачкој философији, може бљетати у гнусном француско-пруском рату величина ърманских добротина, који имају да усреће човјештво.

Кад се ти философи занимају само са својом апетрактима, онда их ваља пуштити нека се тјеше ш њима, то нас се ништа не тиче, али кад излазећи на божију свијетлост почну пљескати глумим инстантима масе, кад својим ауторитетом освећују дивље насилје и мисле да затворе интересе цијелог свијета у оквир свога

морамо сами себи створити згодне прилике!

Учинимо први корак. Устанимо, да се увјеримо о томе, и други корак биће лак, биће готов.

Турске државе нема. Она се зове Турска само по томе, што Турчин у њој господари, а у њој је свуда наша крв, наш крст. Крв и крст нека устане, и бјеснило, које је владало онесвијешћеном силом нашом, клонуће, правда ће народна побједити. И тада смо створили „згодну прилику“, и тада смо учинили „страну помоћ“ излившином.

Нека нико не каже, да је ово прећерано самопоуздање. Милиони Срба, Бугара, Грка и Румуна одговориће одсудно, да није! Али ти милиони морају бити једна душа! И кад буду то, видиће онога часа, да су досада лудо гинули и палили, и једнијем скоком биће на мети својој.

Док се ми не кренемо, нико нас кренути неће, док ми непокажемо снагу своју нико нам је дати неће. Једни неће с тога, што су нам непријатељи, а други с тога, што не вјерују у моћ нашу. Покажимо је!

Мисли о заједничкој радњи нашој, ми смо казали толико пута, и поновићемо их још толико пута, а ово што овђе са осјећањем рекосмо, изазвала је у нама успомена на Видов-дан.

Завршујемо са ускликом: Вјечити спомен и слава косовским јунацима, праћедовима нашим, а ми, које „Милош у несвијест баца, ал' у пјанство њеко прећерано,“ ми учинимо, да не зајвева нов пјесник:

„Бог се драги на Србе разљути
За њихова страшна сагрјешења!“

и

„Великаши, гдне кукавице,
Постадоше рода издајце!“

ЦАРСКИ МАНИФЕСТ О ВОЈН. ГРАНИЦИ.

Мојим граничарима обојих вараждинских (св. Ђурђевачке и крижевачке) пуковнија, вароши Сења, Беловара и тврђаве Иванча, и општине Сиска. Одушевљен жељом, да благостање и моћ монархије што већма узвисим, ја сам државо-правни уставни живот у обојим деловима исте утврдио и поново основао.

Сад је моја воља, да и мој вјерни и храбри граничарски народ не буде дужи изкључен од потпуног уживања уставних права, која су оним земљама, к којима крајина државоправно припада, законито осигурана.

Правда то сад тим више иште, што уважањем опште обранбене дужности у скупној држави одпадају услови оног притискујућег изнимног положаја, који су досад давали повода, да се

онди је корисно за саме те философе а и спасоносно за њемачко друштво да их човек мало продрма хладном ложицом здравог разума, кирисно је умјерити торжанствени патријотизам филистара и показати им пропаст, коју они рију и јевропи при дреци безумне радости.

С том је цјелоу Кара Фохт и написао своја политичка писма, на која хоћу да обратим пажњу наших читалаца. Кап су се она јавила из штампе, рат је још свирепствовао и његов крај се није могао предвидјети. У то вријеме позивати њемце здравом разуму није било никакмо могуће; К. Фохт је то врло добро знао, и с тога је писао само за тај мали део њемачке публике, коју није могла да заглауи њемачка чивутска штампа. Може бити, пише Фохт у своме првом писму, биће корисно мијењати погледе и доћи до узајамног пристајања бар оним људима које није за собом повукла свеобшћа струја. Отуда се немогу очекивати бог зна какви резултати; наши савјети остају јединични и у сред буре која свирепствује на западу могу изазвати на једанпут узвик: у „Луцен!“ као год што је негда француска званична штампа на све одговарала: „у Ламбесу или Кајену!“ Али сад, кад се је живот у Берманији, ускожепан ратом, почео враћати у своје старо корито, за трезвене умове њене настаје вријеме да раде. „Vae victoribus!“ — од сад треба да им буде девиза у раду. Мир је закључен и нико га не може више повратити. Али ако тим људма испадне за руком да доведу друштвено мњење у Берманији до свијести своје несправедливости,

војничка крајина насупрам осталих земаља монархије онако несразмерно јако оптерети.

Досадањи устав моје крајине има свога корена у дугој прошлости и тјесно је скопчан са наравима, назорима и обичајима граничарског народа.

Да се уједначит пређе у нову управну систему на целој великој области војничке крајине, то би био тежак задатак, који би се једва дао савладати.

Из тог узрока сам мојим одлукама од 7. (19.) авг. 1869 и од 19. (31.) јан. 1870. засад само наредио, да се њеки окрузи цивилној управи крајевине Хрватске и Славоније предаду с тим, да се то лагано и непренагљено уведе.

Ваши предци беху то, који су се пре три године први безпрестаној обрани монархије посветили и установу војничке границе основали.

А вама је опет суђено, да осталим граничарима предјачите на путу уставног државног живота и законом уређеног, слободног развитка.

Још никад није граничар малаксао у својој тврдој намјери у погледу закона и поретка — и није преврнуо својом вјерношћу за престол и отачбину.

Ви ћете оне исте свете осећаје и у новим одношајима вашим задржати, — ви ћете исто тако дојални, држави вјерни и покорни грађани остати, као што сте до сад одани, храбри војници били.

Ваш цар и краљ очекује то поуздано од вас!

У мојој наредби од 8. Јуна 1871. и у мом одпису од 8. јуна 1871. и. р. означена су непроменљивим начином сва права и особите пољности, које ће вам се по излазку из граничарске свезе уступити.

Примите сад још и захвалу нашег цара и краља за непоколебиву вјерност и оданост, којом сте се, као и ваши предци, свагда за престол и отачбину заслужили учинили.

Дано у нашој престолници Бечу 29. маја (8. јуна) 1871., а владања нашег 23 године.

Фрањо Јосиф с. р.

БУГАРСКА ПРОКЛАМАЦИЈА.

Прво одељење централног комитета, као привремена управа бугарска, издала је ових дана једну прокламацију на народ бугарски у виду писма, коју ми овде у главним цртама саопштавамо:

Сваки Бугарин у опште тражи данас своје право, и жели да се ослободи од несносног ропства, на онда свакојако и ви, ако сте само Бугарин и поштен човек и ако желите добра отачбини својој, треба да се од свег срца и душе заузмете за народну ствар, да покажете да сте достојан син Бугарске и слободоуман човек. Сетите се. Издајце, чорбаџије, издаци и турски подлаци висеће на једном истом дрвету с нашим непријатељима, — страшна ће бити народна освета. Ко данас не жели да буде слободан, тај није Бугарин, није човек! И тако вама се оставља на вољу, да бирате себи пут којим ћете ићи т. ј. или с нама и народом или с турским целатима и

ако доведу њемце да сами увиде и измјере ужасну дубину пропасти у коју бацају сами себе — онда ће њихова задаћа бити свршена. Тада ће може бити њемци пожељети великодушну освету Виктора Хига као милост.

Француско-пруски рат, по мњењу Карла Фохта, јесте неизбежна посљедица Садове; он је исто тако убјеђен да је за овај рат крива и Француска и Пруска. Искуство Бизмарка се састојало нарочито у томе, да сакрије од Јевропе своје махинације, и он је савршено успео у томе. Вјештина његова да свали почетак овог гњусног факта на врат Наполеону III. привукла му је симпатије у почетку рата све незваничне Јевропе. До Седана је и Карл Фохт био на страни њемаца, али даље мјешање Прајске у рат, он је сматрао као највећи преступ против Јевропске цивилизације. Главни је предмет писма Фохтових одузимање Француској Елсаса и Лотринџије, против чега он устаје са свом силом своје аргументације. Строго-лојичким наводима убјеђује Фохт њемце, да то одузимање нема у своју корист ни једног ма колико разумног основа и не може бити оправдано ни принципом справедливости, па ни принципом користи; на против, оно спрема Берманији безбројне бједи, које ће се скоро срушити на њену сопствену главу. Шта је руководило њемце одузимајући Француској Елсас — тешко је познати. У почетку рата они су сањали да остваре своју изреку: „a weit die deutsche Zunge klingt.“ Па ето њемачки језик, вели Фохт, чује се међу фламанцима, холандцима, алеманима (убрајући

крвоводцима. Наше жеље познате су вам, али ми ћемо их повторити. Ми желимо да се ослободимо турског силеџиџука и да будемо људи. Спремите се и ви и чекајте онај час, који ће свакојако скоро да избије. Али да извршимо тако огроман посао, нама треба две ствари: људи и новаца. Људе ми имамо, али новаца немамо; по помоћу божијом паћи ћемо их што пре. Наш главни народни одбор изабрао је нас да скупимо новаца за наше ослобођење и ми ћемо их скупити. А одакле? — Ми ћемо их скупити одонуд одакле су и друге народности скупљале т. ј. од самога народа. И тако, ми предажемо и вама да жртвуете једном за свагда што можете и колико можете. Свакоме ће се дати рачун од привремене бугарске управе а та ће управа да одговара за дате јој новце пред народом т. ј. пред бугарским револуционим одбором, који ће исто тако да одговара пред будућом слободном бугарском владом. Управа бугарска водиће тачне билешке одакле је и колико је узела, где их је употребила, колико је Бугара погинуло, како су погинули и др.

Сретни су они наши родољуби који подигну руке за своју слободу, — њихови ће се имена вјечно славити; а страшљивице, издајници и равнодушници биће проклети ва вијек. Ко је Бугарин, кога је бугарка родила и ко неће да буде турски роб, тај треба све да жртвује, ако хоће после више да добије. „Да продамо имање, да жртвујемо и жене и дјецу, и да откупимо отачбину своју,“ рекао је Минин.

Немојте се изговарати: „немамо новаца.“ Узмите на зајам, продајте стоку, заложите куће и дајте први дуг отачбини и слободи. Кад наши јунаци стану под барјак (а то ће бити скоро) онда тешко си га ономе ко није наш друг! Ко не учествује у нашем народном покрету тога ћемо рачунати у издајце и непријатеље народа и они ће платити за грехове своје. Понављамо, ако дате добровољно, шта треба да дате, то ћете бити поштени и заједно с вашом породицом биће те под нашом заштитом све до онога дана.... А ако учините с нама варварски, т. ј. ако издате наш план или нашег човјека кога ћемо послати да вас обавести; ако изнесете и прокажете наше жеље коме изроду бугарском, или ако тражите узрока да не дате то што тражимо од вас, једном речи, ако злоупотребите наше поверење, то ћемо вам се љуто осветити. Знајте добро: да се они људи који стоје као главари нашег народног покрета не боје већ више никога и одлучили су ићи све напред а не осврћући се назад. Ми се више не бојимо од турског безакоња.

Све турске муке, вешала, шиљања у тамнице и т. д. све је то ништа за бугарске јунаке. Сваки јунак има свој план у глави; а народни одбор и привремена управа одаклања ће свако зло и наређиваће свако добро. На нашем је челу написато: „чиста слобода или јуначка смрт.“

Одлучите се да нам што пре кажете, „јесте ли с нама,“ или „противу нас“ јер хиљадама јунака очекују одговор ваш. (Радник.)

и њемачку Швајцарску); њемци насељавају источне провинције и њемачку Аустрију, а помоћу њемачких колонија у Маџарској, Бапату и Ердељу ми ћемо срећно доћи и до турских граница. Очевидно њемачки језик не може да издржи ни патриотску критику. Наскоро се њемци прихватише тако названих природних граница; они су начинили читаву теорију, по којој се предјели Берманије простиру и с две стране Рајне до вогески гора. Разумије се да није било ништа лакше, као поставити другу теорију која је првој са свим противна, али тако исто справедљива. „Ријеке, веде Французи, дијеле два народа; међу тим горе и планине сједињавају. Њемци на против тврде, да ријеке сједињавају а горе дијеле.“ Пита се које прав: њемци или французи! Ни један ни други. „Упоредјујући етнографску карту с физичком, ми ћемо примјетити, вели Фохт, да се врло рјетко подударају и да народи, животине и биљке, судећи по томе, како су распростра у данашње доба, ни су се уклањали у своме покрету ни пред ријекама ни пред горама. Нега се народ населивао цикцики по обалама ријека па и високих гора (као н. пр. Алпи); једанпут је изабрао за границу ријеке, други пут — горе, кад кад попречне долине кроз које протичу ријеке, и населили су се тако, да код извора ријеке живи један народ, на средини — други, а при ушћу — трећи. Покрај Дунава населили су се на примјер: Њемци, Маџари, Словени, Румуни; поред Рајне: Њемци, Французи, Прованси. Гасконци заузимају сву област Пиринеја са

ДОПИСИ.

С БОСАНСКЕ ГРАНИЦЕ, 5. Јуна. — Као из ведро неба гром, разтрубио се глас, да се митрополит Дионисије опет у Босну повраћа. Ако је то истина, то их има подоста који га дочекати неће моћи, нит га дочекати могу, оком ако ће драговољно трагом браће Перовића, Радловића и Вучковића проћи. Међу прве спада бивши у Цариграду заступник г. Јово Скобља Ерцег, који је све начине употребљава да тај несрећни крвождер из Босне отиде. Бадава се Јово мучио и упира, да Дионисију враг однесе, кад су други кукавци из страха и лудости своје потписе за Дионисијев повратак улагали. Тако је кад се без договора, и један мимо другог ради. Само слога кадра је нешто створити, а неслога је већ своју јакост довољно показала.

Ових дана спремиће се жалба Султану, ради свих безакоња и иступења чиновника, што ови у Босни раде. Жалба неће непосредно на султана бити, већ ће исту неки страци асту пник, мислим генерал Игњатијев Али Паша поднјети, и исту подупирати. Турци се јако против Србије потискавају, и свака им се глупост и измишљотина пред очи преставља, као да ће их Србија подјармити, и с њихових огњишта прогнати, као што је то и с Биоградским Турцима урадила. Куповина Босне свему је повод дало. Сад се тек види да су ти пусти гласови народној ствари доста штете починили. Ако се мислило нешто радити, то је морало са свим другчије ни, т. ј. мора се народ за такве случајеве приговорити. Још има времена, и ако је воље и добре намјере, све се може, а сањарије остају сањарије.

Хајдучке чете појављују се свуда по Босни, сваки који побегне од коца бјежи у гору, а без тога среће и нема. —

Скорије више, а до тога времена с нама Бог!

С БОСАНСКЕ ГРАНИЦЕ, 6. Јуна. — Журим се да вам на брзу руку јавим, што се прије два дана у Приједору десило. Мој приједорски пријатељ пише ми о ствари овако: Данас се код нас догодило оно, што човек ни у сну сањао неби. Познато ти је да се из Новог преко Босне гвоздени пут ради. Овдашњи Турци у својој глупој занесености, себи никако разјаснити не могу, да ли ће тај пут босанском народу штету или корист допринијети, а мимо тога свега Њемци који грађевину тога пута руководе, тако су објесни, да они наш сиротни народ, не као народ и људе већ као скотове и марву сматрају, и гдје год узогу с нама тако и поступају. Данас разтури се глас, да су исти Њемци инжинири једно турско момче убили, и једно турско дјете прегазили. Сви овдашњи Турци наоружани навалише у нашу српску варош у којој и њемачки инжинири станују и своју писарницу имају. Ми Срби помислимо да ће Турци на нас ударити, јер већ од дуљег времена на нас роптају, и прјете да ће нас поубијати и добра нам разграбити. Ми смо свагда за те после спремни, и да Турци

донста на ту луду мисао дођу, то вјеруј да без свога великог јада прошли не би, јер ако нас је и мање али се опет не бојимо. Свак свој дућан и кућу затвори и потражи свјетло оружје, а ко тога нема тај се дохвати сјекире, рогаља, косе или трнокопа, пак да јуначки свој праг брани. Турци видивши што ми радимо, повикаше „небој се рајо, пијесмо ми на вас пошли, већ хоћемо да бијемо гадне и голужаве Швабе.“ — Инжинири Њемци канда су се своме јаду досјетили нагну бјегати, а Турца за њима, главног и другог инжинирира на мртво убише, т. ј. с анжаром (јатаганом) изсјекоше, а другу двојицу обранише, а остали једва живом главом на аустријско земљиште у Костајницу умакоше. Писарницу разтурише и све артије разбацаше и попалише, и тако се та комедија одигра, а што ће следовати јавићу ти.

Надаље пише ми мој пријатељ да је одма из Бањевске одјељене од 200 момака пјешака и 100 коњаника за Приједор кренуло, а исто да се и сви консули из Сарајева овамо чекају, да ствар извиде. Поубијани Њемци пијесу аустријанци већ сјезеро Њемци, Пруси.

Из Сарајева опет јављају да су се па гвозденом путу Турци и Хрњачи радиници између себе побили; и да је војска ред повратила.

Сувише, у Босни врло бурно изгледа, и као да ће на сваки начин окршаја бити. Све је па јуначку Црну Гору очи уперило.

Испод ВЕЛЕБИТА 7. Јуна. — Од кад је ваш „Црногорац“ излазити почео, то мислим да вам одаде још нико ништа ни писао није. А како вам и пише? Знајте да у пашој јуначкој Лици, посестрими јуначке Црне Горе, врло мало Срба има, који су особито српском писму вјешти, јер и Срби у Лици као и јуначки Црногорци непрестано запетом пушком у руци проти свога заклетог непријатеља стајаше; а ктому влада све начине употребљаваше, да у нашем јуначком народу и последњу варницу осјећања, за своју народност коначно угаси, и да га у живне Њемце препороди. Тврда је гора испод Велебита; — а у нашег народа тврђа вјера од камена, а љубав к народности много постојанија, него што су Њемци у сну сањати могли. Све муке и сви напори остане им са свим љавовима; и вјерујте да је наш народ у Лици, од свију славјанских народа понајбоље своју народност неоскрвљену сачува. У једном су успјели наши непријатељи, а то је што су наш наш народ у вјери поцијепали, а и дан данас западна поповштина све начине употребљава, да браћу завади, и једног прала другог мрази и раздор шири. Што су досад учинили, то им и јест, а вјерујте да ће им у будуће сва мука бадава бити, јер сав народ једним народним духом дише; — све једна мисао братске слоге и узаймности руководи; а поједини изроди и раздорници, покрепаће као безумна животиња, а може бити да ни вријеме далеко није, кад ће с нашим непријатељем заједно свршити. —

Новости у овом крају нема никакве, толико само да су се граничари јако узрујали били, да

да ће Аустрија у договору с Мађарима војену границу укинати, и под мађарске их мазузе подврћи. После дугог изчекивања брзојављају из Беча, да се за сада — у горњу као у српску крајину дирати неће, само ће се крижевачка и ђурђевачка пуковнија с војеним Сиском, тврђавом Иванић и Сењом укинати, и цивилној управи предати. Тај глас јако је на овдашње житељство подјејствова, јер се доста плаше, да ће и њих што прије, та срећа постићи. Али знајте и то, да овамо аустро-мађари тако јетино прошли не би, као што ће може бити код зурока и крижока проћи. Да данас у Лику дирну, то би доста друге Кривошије и мир кнежевачки доживили, јер овдашњи народ неће за живе главе с Мађарима, као ни с Хрватима, док ови с Мађарима у садашњим одношајима стајали буду, ништа скупог да има, и много ће радије, као и досад под управом бечке владе остати, а Бог ће му помоћи, да се што прије једног и другог избави, те са својим сопственим — српским животом проживи, јер се доста дуго туђина надворио, и сам би Бог грјешно, ако и надаље овај јуначки парод у досадањем положају остави. Шта рекох, ако га Бог у досадањем положају остави? Хтједо рећи, ваљда ће и наше проклетство неслоге, — једаред свој крај постићи, те ће Србин Србином бити.

Патње и страдање наше браће у Босни, као што и сами знате, већ не може несретније бити, што се данас у Босни ради, тога ни за вријеме јанпичарског господарства било није. Занесеност и претераност (фанатизам) босанских Турака страшно бјесни, и сама влада све могуће начине употребљава, да само становништво ради вјере до сукоба доведе, у нади да ће тек онда влада своје цијели постићи моћи. Како су Турци врајем трагом окренули, то ни католичка пропаганда не спава. Аустријски консулићи, а понајвише занесени Пољак Дембински у Лијевну све је мреже папина објешењачука разапео, и ејеме раздора међу православне и католике сија, а Турке проти једних и других дражи и постржава. Народ туп и неук, нит види нит знаде већ као ђорави створења за проданим и подлим душама иде, и не види да га ове само његовој пропасти воде. Ако сам добро обавјештен, а то ћу скорије боље знати, — то се види, као да ће устанак у Босни овога пута и Аустрији угодан био, и у рачун иша, јер јој руско-турско пријатељство никакво негоди, и као да мисли, да би тим устанком исто пријатељство покварила, ваљда ујеравајућ Турску, да је Русија исти устанак изазвала. Ако се стаје ствари непоправи, то се на сваки начин изчекивати може, да ће у Босни устанак и међусобна борба букнути, а иста може и Аустрији смртни ударац задати. Као што чујем покушали су неки родољуби, неки комитет основати, и покушаће небили међусобном трењу народа у Босни као и страном утицају колико толико на пут стали. Ако узмогнем, то ћу вам скорије и правила тога друштва саопштити.

За сада задовољте се с тим, а ако буде живота, други пут биће више.

свиња ријечним изворима. Али има ли ријеке која од извора до ушћа пранада искључно нама? Фрајбург, главна варош Кантона тог истог имена, насељен је у горњем крају французима, а у доњем — њемцима. Теорија ријечних долина не избјежно води к теорији Наполеона I.: „теорија ријека показује се незгодна само ако је долазак сјеверном или јужном дијелу Богоских гора, а узимајући за природне границе горе и долине, ваља уступити чесима Бохемију, а словенима Одру и Вислу.“ Из тога се види, да је теорија природних граница, коју су саставили Њемци — оруђе које с обе стране оштро и ако у једном случају она и обећава добити, то у другом она захтјева врло осјетљивог дисконта, или другаче, она шири запад Берманији у толико, у колико јој сужава исток.

„Но гле, продужује Фохт — дође ред и на историске основе: сви њемачки професори историје, пуштају своја пера, да би доказали да је Елсас њемачка област, да је она улазила пре у састав Берманије и одузет је од ње на најнеправеднији начин. То је истина, али ако говоримо о историчкој праведности, то ју је нужно пре свега примјенити на себе. Француска је одузела од нас земљу на западу, ми смо захватили цијелу област на истоку; ми смо негледели на торжаштвено закључени уговор, убрајали Шлезвиг у сјеве-р-ђермански савез, негледели на задану ријеч и вољу населеника, који сваке године протестују преко својих депутата — и ми имамо образа да се позивамо на историчку праведност. Ја могу оправдати насиље кад се оно

јавља као нужност, али ако оно међући обрину на лице, труби свијету да је оно прастежно, онда га се гњушам. Ја сам против присједињења Елсаса, јер у корист његову нема ни једног разумног основа, јер ја непризнајем права завојевања; т. ј. грабежи, јер најзад оно противурјечи свима паметним наводима. Ја не дијелим мијење с французима. За мене њихова територија ниуколико није света и ја не појмим, како може бити част француског народа свезана са обладањем Елсаса и зашто губљење те области мора понизити Француску на ступањ држава другог реда. Све то није ништа друго, већ либерална софистика, и Бизмарк је подпуно прав у свом рачуну тврдећи да французи с одузимањем Елсаса не губе више, до што су добили од присједињења Савојске и Нице. Али ако је то тако, то ја немогу да поњам — па ма како трубила њемачка штампа — да одузимање Елсаса може ослабити Француску у толико, да неможе у будуће нарушивати мир. Исто тако веле да одузимање осигурава њемачку границу, али зар присједињење Елсаса не улази у састав њемачког отаџства и неће потребовати заштите; зар ћемо ми имати двије границе: једну поду њемачку на Богоским горама, другу њемачку на Рајни?

„Ја писам за присједињење, јер је оно противно вољи народа. На то ће се одговорити смијехом, ја то знам. За десет година веле елсасци ће бити тако исто добри њемци, као што су сад добри французи. Али које одкрије међу тим насељеницима ма и најмање трага политич-

ке симпатије према Берманији? С том цијељу било је парочитих истрага; још 1866. године у јесеп ја сам (видио у мојој кући лица, која су се скупила да походе Елсас с очитом намјером да промотре како је тамо расположење. Негледели на многогодишње познанство с том покрајином и њеним становницима, ти људи нису ни вјеровали и пису могли да замисле да ће наћи међу насељеницима, који се чврсто држе њемачких обичаја и језика, безусловну политичку преданост Француској. Но то је тако; војска и привремена влада имала је доста случајева да се увјери о томе. Луј Наполеон се трудни бар по изгледу да се побори захтјевима „свога времена и да непоступа с народом као са стадом животиња, али пруски мајори на форму Бизмарка никад нису ни мислили на тако штогод; Они су вада апеловали на пруску силу. Да су наполеонска гласања у савојској била само комедија — то нико незна боље од мене, јер сам ја тада био у Женеви и могао сам из близа проматрати цео ток ствари, по онет зато та комедија била је бар у теорији признање народних права. Ја немогу да разумем, како они људи, који угушују то право у Елсасу, могу га захтјевати прелазећи на десну обалу Рајне? Веле, да дио отргнут од државе нема права гласања, за доказ чега наводе тако названу подјелу сјеве-р-америчког савеза. Но зар су ти случаји слични? Моја рука нема права да се одвоји од трупа, а још мање има права други ко да је осјече против њене воље (кад би је она имала).“

(Сједити ће.)

СВЕЧАНОСТ О РОЂЕЊУ ЦРНОГОРСКОГ НАШЉЕДНИКА.

Од како је пола цетињскога и Цетиња на њему, оваке свечаности није било.

Родио се први нашљедник црногорски. Ово је прва и невиђена радост у Црној Гори.

Четвртак је, 17 Јуна. Још није ни свануло добро, тек су 3 уре по поноћи, када пред двором кнежевим пукоше двије пушке. Ово је лијепи обичај у Црној Гори, када се роди мушко чедо — јунак-пушконоша. То је био весели знак сретнога догађаја. Одушевљена срца изгубише стрпљење и с оне двије пушке огласише успаваноме становништву цетињском рођење сина књажева. И где дивна призора! Као да је сваки спавао са пушком, као да је сваки запету имао у руци, — загрмише на један пут кроз све прозоре у свијема улицама. У ту грмљавину помјешали су се јасни звуци манастирских звона.

Нико не може казати да је први устао, да је први изишао на улицу. Сваки кад је изишао, затекао је већ пуне улице. Пуцало се, пјевало се непрекидно, без краја. Свакоме бјеше на лицу најискрепнија радост. Познаник са познаником се руковао и љубио и један другом честитао давно очекивану радост, књазу срећу, Црној Гори нашљедника.....

Непотраја дуго и Његова Свијетлост кнез Никола I. са веселијем лицем изиђе из двора у народ. „Живио књаз!“ заори се око њега; „Живио књаз!“ рашири се по свијема улицама; „Живио књаз!“ одјекивало је у кршени тој околини, која се у тај мах тресла од ото и једног топа.

Посље неколико ура падолазаше већ народ из свијех оближњих мјеста. Није сада требала телеграфска жица. Пушка пушци се одзивала и изненадна грмљавина казала је свакоме: родио се нашљедник!

И зацјело из свију крајева Црне Горе поврвио би народ на Цетиње, да не бјеше жао очинском срцу Њ. Свијетлости, да се народ толикијем путем труди и да дангуби. Он разасла налог свијема старешинама, да задржи народ јер је и онако близу Петров-дан, па и крштење, када обично хиљадама долази на Цетиње. Но ни то није много помогло, јер је опет долазило.

У 10 ура било је у цркви благодарене Богу на милости. Службу је служио преосвештени г. мотрополит, а присуствовала је Њ. Свијетлост са својом пратњом. Народа је била пуна црква и мноштво око цркве.

Њ. Свијетлост кнез Никола примао је честитања и у двору. Том приликом предата му је и ова пјесма, коју је г. Ј. Сундечић саставио:

О РОЂЕЊУ ЦРНОГОРСКОГ НАШЉЕДНИКА.

Или данас, ил' икада,
Б'јела вило к мени ходи,
На гуслам ми бујне жице
Дај! нареди и угоди;
Давор-звучи нех им с' оре
По брдима Црне Горе!

И пек било к билу носи
Громовиту њину јеку,
Да се лави и соколи
На весеље брже стеку,
Те у слози брадких глала,
Да нам грмне пјесма врла:

Кнез-НИКОЛИ, Господару,
У ком зрене доза стара,
Доза св'јетла, поносита,
И Данила и Петара,
С којима га реда, равни,
За свој народ подвиг слави;

И МИЛЕНИ, срећној, дичној,
Мамо узор узоритој,
Срцем, душом, Црногорки
Благородно-поноситој,
Сладкој мајци, пуној жара
Спрам свог дома и олтара:

“Срећни данас и до в'јека!
Св'јетли Кнеже и Кнегињо:
Ти потомче Душан-цара:
А љубави Ти богињо!
С неба на Вас Бог поглед'о,
Па Вам дао мушко чедо;

“Драго чедо, — жељом прса
Пупих наде изгледано;
Мило чедо, — у радости
Свијех срца дочекано,

У којим је в'јера тврда
К'о тиморје ових брда.

“В'јера чиста, в'јера права,
Која-но ће дан, поћ, бдати
Над младијем чедом тијем:
Њем' обрана и штит бити,
Од повоја до покрова,
Против гуја и отрова!

“Срећни и ми који с Вама,
О честите наше главе!
Уживамо радост дивну,
К'о свједоци дивне славе!...
Та, Бог онај још је с нама,
Кој управља судбинама!...

“Расте млади Петровићу,
К'о избрани пуп на ружи;
Са Дунава све до мора
Род и крв Те Твоја кружи:
Имаш крви, имаш рода;
А крв и род н'јесу вода!

“Род ће Тебе миловати,
Као зв'једу својих нада,
Док с' ук'рјени миш'ца Твоја,
Да бриткијем мачем влада.
Па пред браћом да си први,
Гђе се ропства ланац мрви;

“Гђе с' пред лицем цар-Душана,
Кнез-Лазара, Југ-Богдана,
Обилића, српске дике,
И Страхине љута бана:
Пере љага, образ пере,
За слободу дома и в'јере.—

“У то име, пјесма наша
Данас широм неба кроји;
У то име, топ и пушка,
Као гром за громом гроји;
У то име, да нам живи,
Од Сокола Соко сиви! — „

Мило нам је што можемо овђе саопштити и неке од многих телеграма, који од првога дана непрестано стижу са свију страна Његовој Свијетлости, и на које је Њ. Св. дала одмах одговорити.

Из њих се види, да је глас о рођењу црногорског пријестолонашљедника свуда изазвао радост и одушевљење. Скоро сви од реда заданути су родољупцијем жељама, да дуго поживи и сретно доживи славу и величину српску! Ево неких:

Из БИОГРАДА. — Његовој Свијетлости кнезу Николи.

Његова Свијетлост кнез Милан честита најискреније Вашој Свијетлости новорођеног сина, да буде жив, здрав и понос Свијетлих родитеља. Ми се најусрдније придружимо овим жељама и молимо, да их и свијетлој кнегињи доставите. Намесници кнежевскога достојанства.

Из КОТОРА. — Његовој Свијетлости кнезу Николи.

Истом приспјех овђе, разумјех радостну вијест сретнога порођаја мушкога вам дијетета. Хитим изразити Вашој Свијетлости најсрднију моју честитку и толи сретном догађају, врсном да толико исто усхити радосту очинско срце Ваше Свијетлости колико и чувства Вашијех вјернијех поданика, јер стекоше благодат кнежевскога нашљедства.

Барон Родич, Фмл.

Из КОТОРА. — Његовој Свијетлости кнезу Николи.

По исти час доспјевшем брзојавном налогу Његовога Величанства, мога премилостивог цара имам част Вашој Свијетлости изјавити честитку Његовога Величанства за сретно рођење кнежевскога нашљедника. Хитим с том вијешћу брзојавом прије него могу част имати превисоки налог лично Вашој Свијетлости изјавити.

Барон Родич, Фмл.

Из БАКОВА. — Г. Сундечићу.
Хвала на радосној вијести. Молим да Свијетлом кнезу и кнегињи моју најусрднију честитку изјавите. Бог благословно кнеза младенца!

Штросмајер.

Из СКАДРА. — Његовој Свијетлости кнезу Црне Горе.

Дознадасмо радосни глас, да је всемилостиви Бог обдарио Вашој Свијетлости нашљедника и побуђени смо подијети Вама наша срдачна честитања. Живио! Живио! Са дубоким поштовањем јесмо

консул Јастребов и Крајевски.

Из СРИЈЕМ. КАРЛОВАЦА. — Кнезу Црне Горе Николи Петровићу.

Срећа у подмладку твоме и српска је срећа. Живио ти и син! Ти му ако Бог да у јуначки аманет предао слободу српску и сродне браће на широко од Бара до Карпата, од Ческих гора до Балкана!

Прото Беговић, капетан Влајковић, капетан Вечеринац, Бошњак Драгићевић, Саво Трбојевић, Жипановић поручик, поп. Павловић, прото Дерашковић, Абердар (Милан Кујунџић.).

Из ХЕРЦЕГНОВОГА. — Свијетломе кнезу.

Господару! Твоја радост и наша је радост. Осим тога наша жарка жеља, да Ваша Свијетлост буде Немања први, а новорођено чедо Душан сини у срећи народа нашег.

Јевто Гојковић, Русовић, Мрша, Тимрак, Јакшић, Шпиро Гојковић, Накићеновић, Ковачић, Комненовић, Поповић, Дољанић, Ковачевић, Митар Гојковић, Радивовић, Стедицаћ.

Из КАШТЕЛ-ЛАСТВЕ. — Његовој Свијетлости кнезу Николи.

Срећно рођење Вашег чеда пламеним чувством овдашњи Срби смјерно честитају. Живио Србу вјечита нада! Ми молимо небеског творца! Душана силног потомку правом лаврове вијенце сплестиће род. Слога и љубав братске моћи сатреће вражју злокобну људ.

Опћина Паштровићи.

Из ДУБРОВНИКА. — Његовој Свијетлости кнезу Црне Горе.

Изволите примити најискренија честитања на срећном догађају, који усређује Црну Гору. Живио књаз нашљедник!

Лихтенберг консул пруски.

Из БЕЧА. — Књазу црногорском Николи.

По хиљаду пута захваљујем на радосној вијести. Примите Кнеже и Кнегињу моја срдачна честитања и нека Бог дарује вашем сину све, што ја желим.

Јулија Обреновић.

Из КОТОРА. — Његовој Свијетлости, црногорском књазу Николи I.

Свијетлости Вашој, Свијетлој Кнегињи и врлој Црној Гори за срећно рођење нашљедника српске величине, са највећим одушевљењем честита опћина Которска.

Бјеладновић, Иванковић.

Из КОТОРА. — Свијетломе кнезу Николи I. Поноситом радошћу Богу благодарим, а теби Свијетли књаже честитам новорођеног сина. Честитам јуначкој Црној Гори нашљедника. Слава Свијетлој породици! Живио нашљедник! Живио књаже! Живио кнегиња!

Петар Рамадановић, црног. агент.

Из КОТОРА. — Његовој Свијетлости кнезу Николи I.

Слава и божји благослов новорођеном нашљеднику. Живио сунце величанства нашег. Из свега срца поздравље се

Друштво „Јединство.“

Из КОТОРА. — Свијетломе кнезу Николи I. Добротска Читаоница Вашој Свијетлости, поштованом члану своме и Свијетлој Кнегињи радосно честита жуђенога јуначкога нашљедника. Живјели!

Видо Каменаровић, председник читаонице.

Из РИСНА. — Г. Крцу Петровићу.

Сад дођох из Граховца, и чух, да се родио Књазу нашљедник. Да Бог да живио на срећу и славу народу!

(Турчин) Махмуд

(Следи ће.)

Дуго би и опет немогућно било описати цијелу свечаност ову. Од часа рођења, па све једнако до сада траје највеће весеље. Ово треба видети, па онда увидити, шта је искрена љубав народна, шта је народна свечаност, колика је разлика између ове и оне усилне, званичне.

Ми завршујемо са најусрднијим ускликом: Живио престолонашљедник црногорски! Завршујемо са ријечима биоградскога телеграма: „да буде жив, здрав и понос свијетланм родитељима! Завршујемо са ријечима толиких телеграма: „Да буде Душанове моћи“ и да дочека „слободу српску и сродне браће на широко од Бара до Карпата, од ческих гора до Балкана. Живио! Живио! Живио!“

Црногорац је славно, због тога „Црногорац“ није могао на вријеме изићи. Нека читаоци извине.

Властник Ј. СУНДЕЧИЋ.